

การแพร่กระจายของนกปรอดหัวโขน (*Pycnonotus jocosus*) ในพื้นที่อนุรักษ์ในประเทศไทย

สีฟ้า ละออง *

บทคัดย่อ

สีฟ้า ละออง. 2554. การแพร่กระจายของนกปรอดหัวโขน (*Pycnonotus jocosus*) ในพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศไทย. หน้า 1-28. ใน ผลงานวิจัย และรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ประจำปี 2553. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ.

การศึกษาการกระจายของนกปรอดหัวโขน โดยการใช้แบบสอบถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศไทย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า พบว่า มีรายงานการพบนกปรอดหัวโขนทางภาคเหนือว่า ยังคงมีชุกชุม เช่นพื้นที่อนุรักษ์ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดน่าน และยังมีการพบเห็นนกปรอดหัวโขนได้มากในภาคตะวันตก บริเวณจังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดเลย สำหรับในภาคใต้ นกปรอดหัวโขนมีการกระจายบ้างทางตอนบนของภาคบริเวณจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่ไม่พบนกปรอดหัวโขนเลยในบางพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่อนุรักษ์ในจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ประชากรของนกปรอดหัวโขนตกคุกคามมากจากการล่า เนื่องจากมีถิ่นอาศัยตามป่าโปร่ง และสวนผลไม้ใกล้ชุมชน

คำนำ

นกปรอดหัวโขนเคราแดง หรือนกปรอดหัวโขน ชื่อสามัญ Red-whiskered Bulbul ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pycnonotus jocosus* เป็นนกประจำถิ่นของทวีปเอเชีย พบได้ในอินเดีย จีนตอนใต้ ฮองกง พม่า ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม และประชากรบางพื้นที่เกิดจากการนำไปเลี้ยง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา (ฟลอริดา ลอสแอนเจลิส และฮาวาย) ออสเตรเลีย (ซิดนีย์ เมลเบิร์น และอะดแลด) และเกาะนอร์ฟอล์ก อาศัยอยู่ตามป่าไม้พุ่ม ที่โล่ง ที่ทำการเกษตรกรรม มักพบอาศัยอยู่ใกล้ชุมชนทั้งในที่ราบและที่สูงระดับ 1,800 เมตรจากระดับน้ำทะเล นกปรอดหัวโขนจะมีรูปร่างลักษณะปราดเปรียว สีขนสวยงาม ขนปีกและหลังสีน้ำตาล ขนใต้หาง ออกท้อง และแก้มสีขาว ใต้ตาและใต้หางสีแดงสด มีลักษณะเด่น คือ ขนสีดำบนกระหม่อม (crest) จะตั้งสูง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “นกปรอดหัวโขน” แต่ในภาคเหนือจะเรียกนกชนิดนี้ว่า นกพิตชะลิ่ว ปิตชะลิ่ว หรือพิชลิ่ว ตามเสียงร้องพบเห็นทั่วไปตามบ้านเรือน จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของนกในเมืองภาคเหนือ

นกปรอดหัวโขนเป็นนกที่ชอบส่งเสียงร้อง และมีเสียงร้องที่ไพเราะเป็นท่วงทำนองสูงต่ำ สั้นยาว คล้ายทำนองเพลง หรือที่เรียกกันว่า สำนวน น้ำเสียงของนกแต่ละตัวจะแตกต่างกัน นกชนิดนี้เป็นที่นิยมของผู้เลี้ยงนกมาก โดยเฉพาะประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย มีการเลี้ยงไว้ในบ้านเพื่อฟังเสียงร้อง จนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2504 (มัลลิกา, 2537) จะนำนกมาให้นักจิตตีสู้กันแบบเดียวกับไก่ชน เริ่มที่จังหวัดสตูลแล้วแพร่กระจายไปยังจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช กระบี่ และนราธิวาส โดยปล่อยนก 2 ตัวลงไปในกรงขนาดใหญ่ จนกระทั่งปี 2515 จังหวัดสงขลาได้คิดเล่นแบบใหม่ มีการนำนกปรอดหัวโขนมาประกวดลีลา

* กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

และน้ำเสียง ทำให้นกปรอดหัวโขนมีราคาสูง เป็นที่ต้องการของตลาด ราคาของนกที่ชนะรางวัลอาจมีมูลค่านับแสนบาท ส่งผลให้มีการล่า ดักจับนกปรอดหัวโขนเพศผู้จากธรรมชาติมากขึ้น หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์สัตว์ป่าจึงได้ยกระดับให้นกปรอดหัวโขนซึ่งมีได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เพื่อคุ้มครองและป้องกันการล่า การค้าและการส่งออกนอกราชอาณาจักร และเพื่อให้นกปรอดหัวโขนสามารถขยายพันธุ์เพิ่มประชากรในธรรมชาติ

จากเหตุผลเรื่องความนิยมในหมู่ผู้เลี้ยงนกและความสนใจเรื่องราคาในตลาด ทำให้มีการล่านกปรอดหัวโขน มีการค่านกปรอดหัวโขนตามตลาดค้าสัตว์อยู่ตลอดเวลา ในแต่ละปีเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการจับกุมดำเนินคดีผู้ล่า ผู้ค้า และผู้ครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตจำนวนมาก ประกอบกับการเลี้ยงและการประกวดประชันและโชว์ความสามารถของนกปรอดหัวโขนเป็นประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน มีการตั้งกลุ่ม ชมรม และสมาคมนกปรอดหัวโขน เกือบทุกภาคของประเทศ เช่น ชมรมศรัทธาธรรมราช ชมรมสวนสกุณา ชมรมรามอินทรา ชมรมก้องไพร ชมรมนกกรงหัวจุก เป็นต้น มีการจัดการแข่งขันตลอดทั้งปีตามจังหวัดต่างๆ และในการประกวดแข่งขันมักจะดำเนินการโดยหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับประเทศ มีถ้วยพระราชทานจากพระบรมวงศานุวงศ์ มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง เป็นที่รับรู้ของประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งผู้เข้าแข่งขันจำนวนมากเป็นผู้ครอบครองนกโดยมิได้ขออนุญาตครอบครอง ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่เข้าไปตรวจสอบ หรือจับกุม เจ้าหน้าที่ก็จะมีคามผิดฐานละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการก็จะเกิดปัญหาด้านสังคมตามมา

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า ได้มีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาทิ การกำหนดให้นกปรอดหัวโขนเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ ตามกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ พ.ศ. 2546 เพื่อส่งเสริมให้มีการเพาะขยายพันธุ์ เพื่อป้องกันมิให้สูญพันธุ์และเพื่ออนุญาตให้ผู้ที่มีไว้ในครอบครองสามารถเพาะพันธุ์และและค้าโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้หากมีข้อมูลทางวิชาการที่แน่ชัดว่า ประชากรนกปรอดหัวโขนในธรรมชาติมีมาก มีศักยภาพดีในการขยายพันธุ์ทั้งในธรรมชาติและในกรงเลี้ยง รวมทั้งปัจจัยเสี่ยง (การล่า) ที่เกิดจากมนุษย์มีน้อยลง ในอนาคตอาจมีการถอดถอนนกปรอดหัวโขนออกจากบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองก็เป็นไปได้

โครงการศึกษานิเวศวิทยาและศักยภาพทางเศรษฐกิจของนกปรอดหัวโขน ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2552-2554 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญข้อหนึ่งคือ การศึกษาการกระจายของประชากรในพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อให้ทราบว่า ยังคงมีรายงานการพบเห็นนกชนิดนี้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ หรือไม่ อย่างไร รวมทั้งรวบรวมภัยคุกคามต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากรของนก ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการ ศึกษาการแพร่กระจายของนกปรอดหัวโขนในพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการกระจายของนกปรอดหัวโขนในพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ
2. เพื่อศึกษาภัยคุกคามที่มีต่อนกปรอดหัวโขนในพื้นที่อนุรักษ์

วิธีการวิจัย

เนื่องจากนกปรอดหัวโขนเป็นนกที่มีลักษณะเด่น ง่ายต่อการจดจำและการจำแนกชนิด โอกาสที่ผู้พบเห็นจะจำแนกชนิดผิดพลาดมีน้อยมาก ดังนั้นเพื่อความรวดเร็ว ครอบคลุม และประหยัดงบประมาณในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสอบถามโดยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำแบบสอบถาม เรื่อง ประชากรและการแพร่กระจายของนกปรอดหัวโขนหรือนกปรอดหัวโขนในพื้นที่อนุรักษ์ โดยมีเนื้อหา ดังนี้

- รายงานการพบเห็น
- ความชุกชุม
- ลักษณะพื้นที่/สภาพป่าที่นกอาศัย
- ช่วงเวลาการทำรังวางไข่
- ปัจจัยคุกคามในพื้นที่อนุรักษ์
- ปัจจัยคุกคามนอกพื้นที่อนุรักษ์

2. จัดส่งแบบสอบถามให้หน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ ทั่วประเทศ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2551 - มีนาคม 2552

3. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

4. สรุปและวิเคราะห์วิจารณ์ผล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จากส่งแบบสอบถาม

จากการส่งแบบสอบถามไปยังเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น 203 แห่ง ได้รับข้อมูลตอบกลับทั้งหมด ดังนี้

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	55	แห่ง
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	44	แห่ง
- อุทยานแห่งชาติ	104	แห่ง

2. รายงานการพบเห็นนกปรอดหัวโขน

จากการสอบถามการปรากฏของนกปรอดหัวโขนในแต่ละพื้นที่ว่ามีการพบเห็นหรือไม่ และมีความชุกชุมเพียงไร โดยแบ่งระดับความชุกชุมเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. มีและพบบ่อย
2. มีและพบน้อย
3. ไม่มี

โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่า (ภาพที่ 1) การกระจายของนกปรอดหัวโขนจะชุกชุมในพื้นที่อนุรักษ์ในตอนเหนือของประเทศ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ภาคตะวันตกในจังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณจังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดเลย และผืนป่าจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับพื้นที่อนุรักษ์ในภาคตะวันออกและภาคใต้ มีรายงานการพบนกปรอดหัวโขนน้อย (พบไม่บ่อย) เช่น จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และบางแห่ง ไม่พบประชากรนกปรอดหัวโขนเลย เช่น จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

2.1 การกระจายของนกปรอดหัวโขนในภาคเหนือ

พบว่าพื้นที่อนุรักษ์ในภาคเหนือ ได้แก่ กลุ่มป่าที่ 1-5 ยังคงมีรายงานการพบเห็น นกปรอดหัวโขนเกือบทุกแห่ง และส่วนใหญ่ยังคงมีอยู่ชุกชุม (พบบ่อย) อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน ยกเว้นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีชุมชนอยู่ล้อมรอบ หรือมีพื้นที่ ขนาดเล็กพบว่า มีนกปรอดหัวโขนอยู่แต่พบไม่บ่อย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง จังหวัดลำปาง อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก หรือบางแห่งไม่พบเห็น เลย ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าถ้ำเจ้าราม จังหวัดสุโขทัย และอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว จังหวัดพิษณุโลก

2.2 การกระจายของนกปรอดหัวโขนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่าในพื้นที่อนุรักษ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กลุ่มป่าที่ 6-9) มีรายงานการพบ นกปรอดหัวโขนชุกชุมในพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง สำหรับพื้นที่อื่นๆ มีรายงานการพบบ้าง อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทยานแห่งชาติผาแต้ม แต่พื้นที่อนุรักษ์ขนาดเล็กและอยู่กระจัดกระจาย จะไม่มีรายงานการพบเลย เช่น อุทยานแห่งชาติเจ็ดสาวน้อย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน อุทยานแห่งชาติ มุกดาหาร (ภูผาเทิบ)

2.3 การกระจายของนกปรอดหัวโขนในภาคตะวันออก

พบว่าในพื้นที่อนุรักษ์ในภาคตะวันออก (กลุ่มป่าที่ 10 และ 20) มีรายงานการพบ นกปรอดหัวโขนไม่มากนัก (พบไม่บ่อย) แม้ในพื้นที่อนุรักษ์ขนาดใหญ่ เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองเคียว และไม่มีรายงานการพบเลย ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติขนาดเล็ก อาทิ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขาชีโอน

2.4 การกระจายของนกปรอดหัวโขนในภาคตะวันตก

พบว่าในพื้นที่อนุรักษ์ในภาคตะวันตก (กลุ่มป่าที่ 11) ส่วนที่ติดกับชายแดนพม่าและ เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอัมผาง อุทยานแห่งชาติ เขาแหลม ยังคงพบนกปรอดหัวโขนชุกชุม ในขณะที่เดียวกันพื้นที่อุทยานแห่งชาติในกลุ่มป่านี้ไม่มีรายงานการพบ นกปรอดหัวโขน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า

2.5 การกระจายของนกปรอดหัวโขนในภาคใต้

พบว่าในพื้นที่อนุรักษ์ในภาคใต้ (กลุ่มป่าที่ 12-19) มีรายงานการพบนกปรอดหัวโขน ในระดับไม่บ่อยในเกือบทุกพื้นที่ และหลายๆ พื้นที่ไม่มีการพบเห็นนกชนิดนี้เลย แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา

3. สภาพพื้นที่ที่นกปรอดหัวโขนอาศัย

พบว่าในพื้นที่อนุรักษ์นกปรอดหัวโขนชอบอาศัยในพื้นที่ ดังต่อไปนี้

ก. ไร่ร้าง, ทุ่งหญ้า

ข. ป่าโปร่ง, ป่ารุ่น

ค. ชายป่า

ง. ป่าดิบเขา

4. ปัจจัยคุกคาม

พบว่าผู้ให้ข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ในภาคเหนือ อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดอยผาเมือง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเวียงลอ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง และพื้นที่อนุรักษ์ในภาคตะวันตก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งพื้นที่อนุรักษ์เหล่านี้มีประชากรนกปรอดหัวโขน ทั้งที่มีชุกชุมและไม่ชุกชุม ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยคุกคามต่อประชากรนกปรอดหัวโขน ในธรรมชาติ ดังนี้

4.1 วิธีการล่า

เนื่องจากนกปรอดหัวโขนชอบอาศัยตามทุ่งโล่ง ป่าโปร่ง ชายป่า และสวนผลไม้ พบว่ามีการลักลอบล่านกชนิดนี้จำนวนมาก ส่วนใหญ่จะกระทำตามขอบชายป่า และตามสวนผลไม้รอบๆ พื้นที่อนุรักษ์ โดยมีวิธีการ ดังนี้

ก. ล่าฝูงนกโดยใช้ตาข่ายล้อมต้นไม้ที่มีนกนอนรวมฝูงในตอนกลางคืน นกเหล่านี้ จะเป็นนกโตเต็มวัย ในช่วงก่อนฤดูผสมพันธุ์ (ในฤดูผสมพันธุ์นกจะจับคู่แยกกัน)

ข. ล่าโดยใช้กรงที่มีนกต่อ มักใช้บริเวณชายป่าที่ติดกับพื้นที่อนุรักษ์

ค. ล่าโดยล่อจذبลูกนกจากรัง

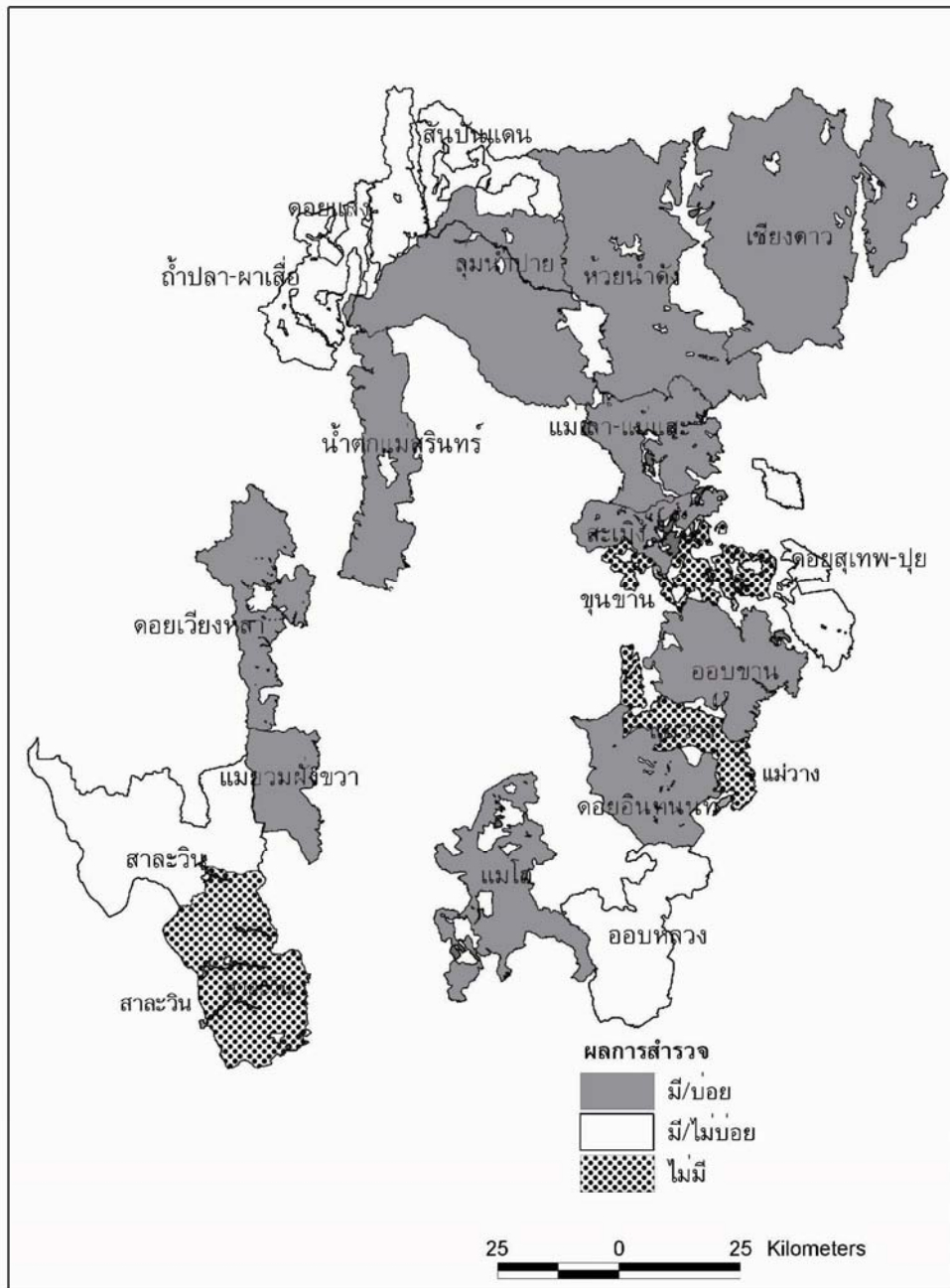
4.2 การดำเนินคดีผู้ครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต

พบว่า พื้นที่อนุรักษ์หลายๆ แห่ง ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ดำเนินคดี ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีนกปรอดหัวโขนซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดอยผาช้าง อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง อุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ ซึ่งทุกแห่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ในภาคเหนือ

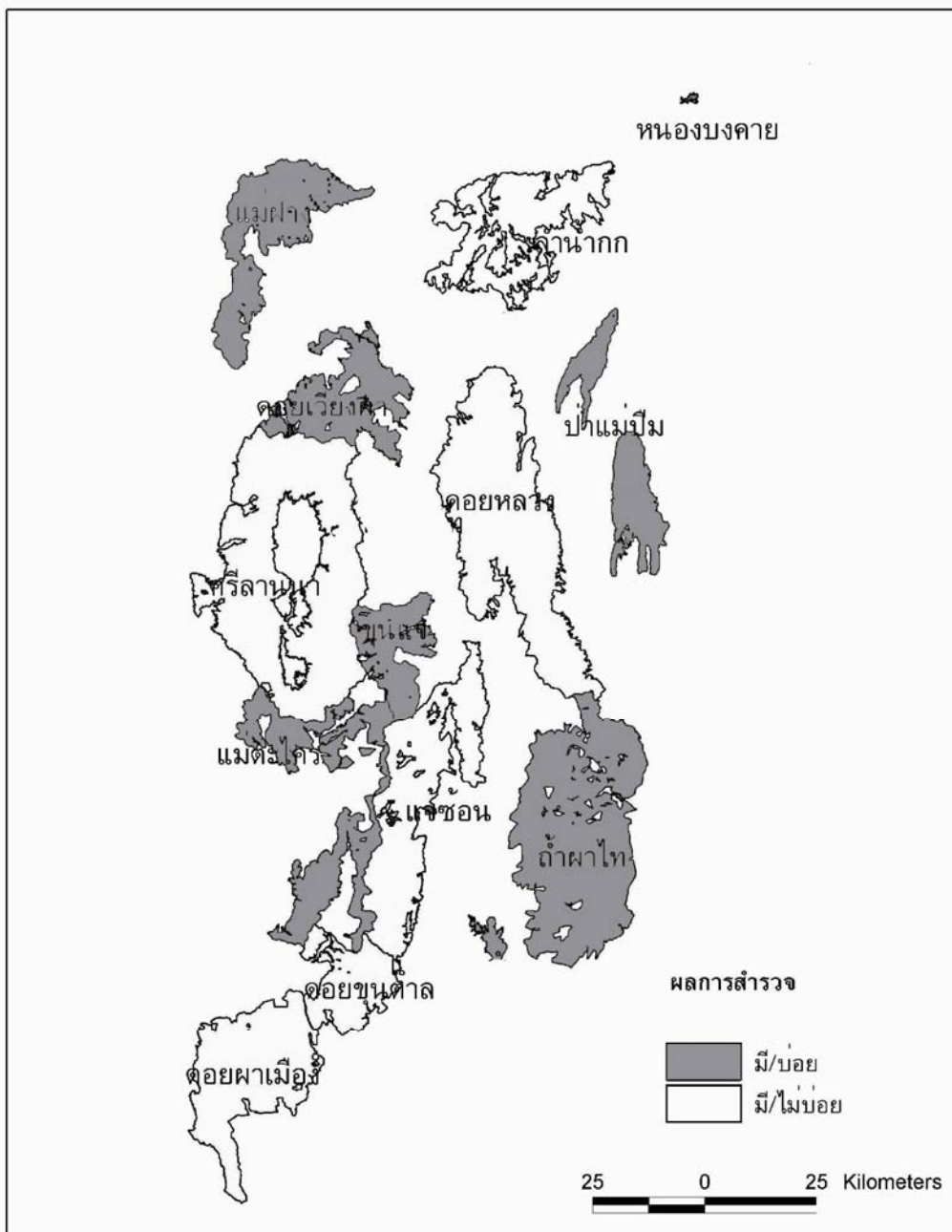
4.3 ข้อมูลอื่นๆ

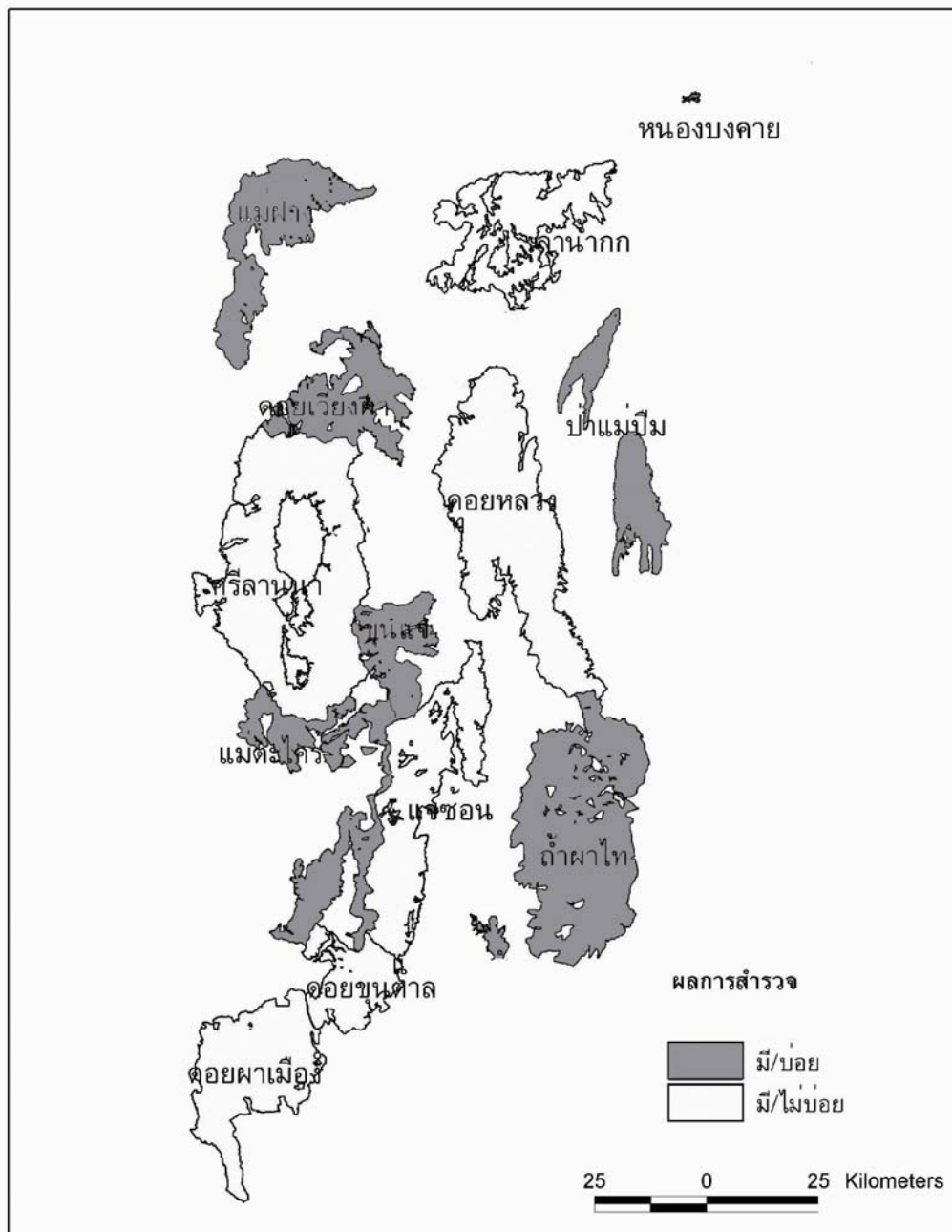
ผู้ตอบแบบสอบถามจากพื้นที่อนุรักษ์ในภาคเหนือหลายแห่งให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ตามสวนผลไม้ทุกตำบล ทุกอำเภอในบางจังหวัดมีการล่านกปรอดหัวโขนอยู่ตลอดเวลา บางพื้นที่มีจำนวน ประชากรลดลงอย่างสังเกตเห็นได้ จนเป็นที่น่าวิตกว่าในอนาคตนกชนิดนี้อาจหมดไป เพราะความต้องการนกชนิดนี้ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เชื่อว่านกที่ถูกล่าจะส่งลงมาค้าในกรุงเทพมหานครและ ทางภาคใต้ที่มีการเลี้ยงและแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง

กลุ่มป่าที่ 1 สุ่มน้ำปาย-สาละวิน

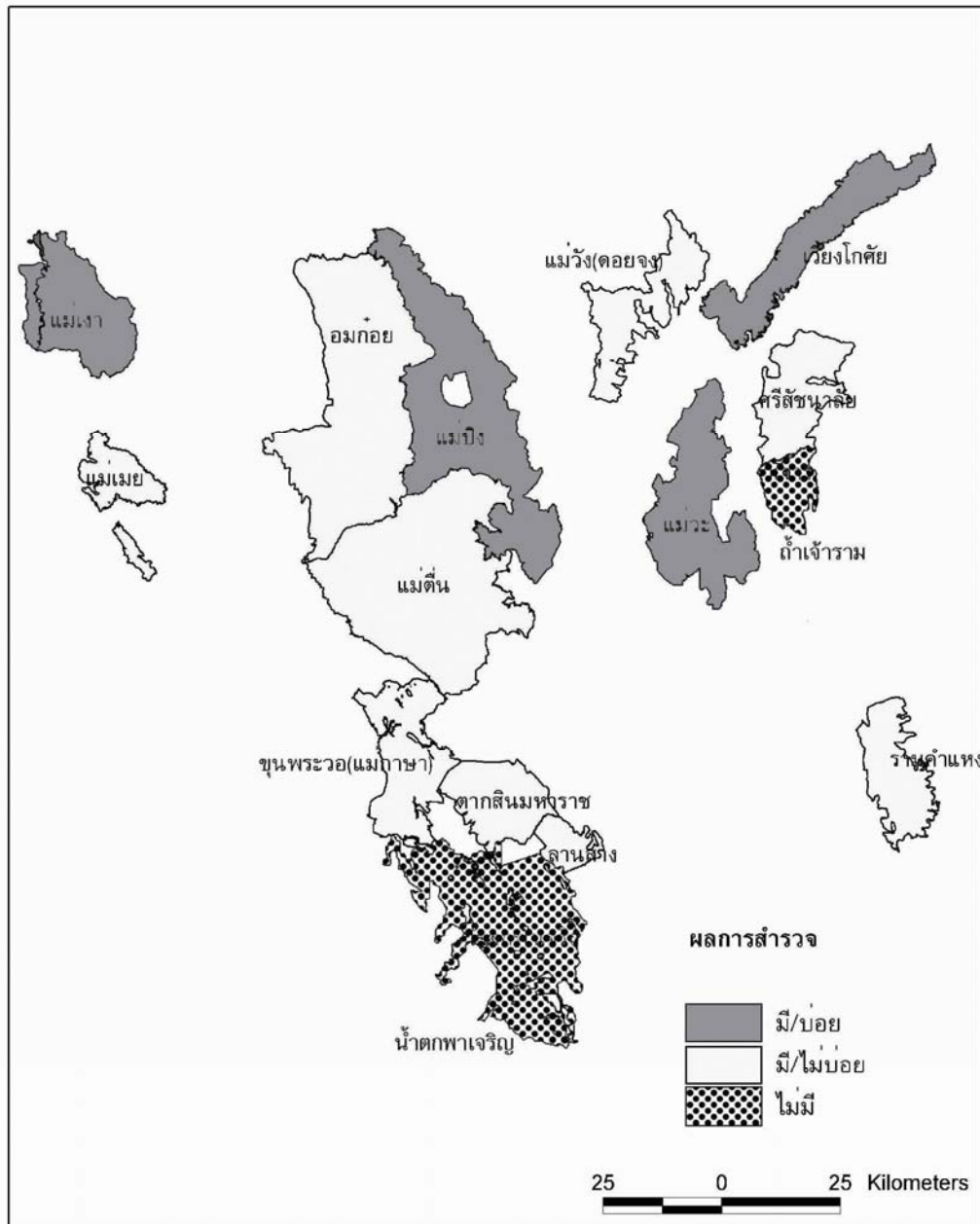

กลุ่มป่าที่ 2 ศรีลาน-ขุนตาล

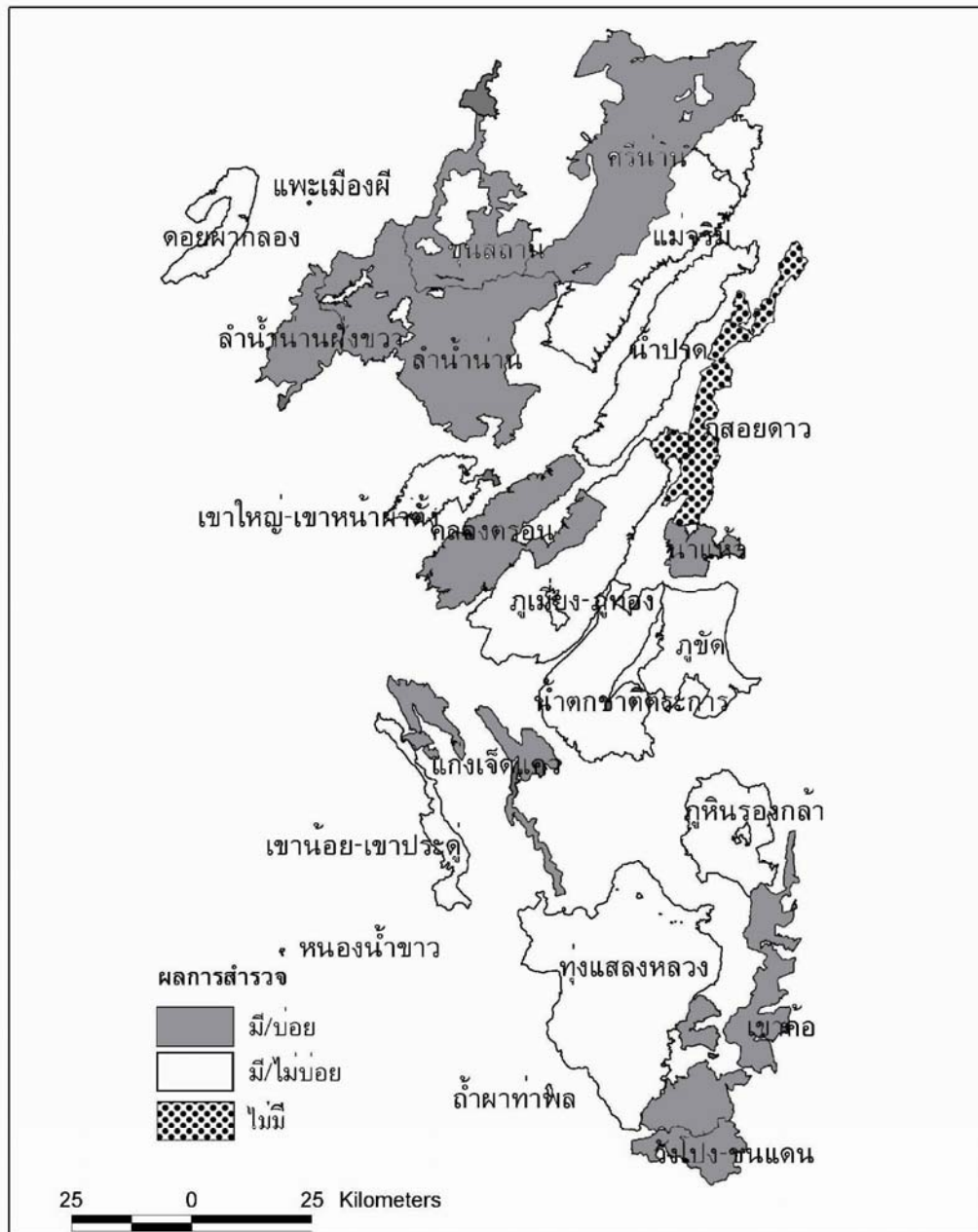

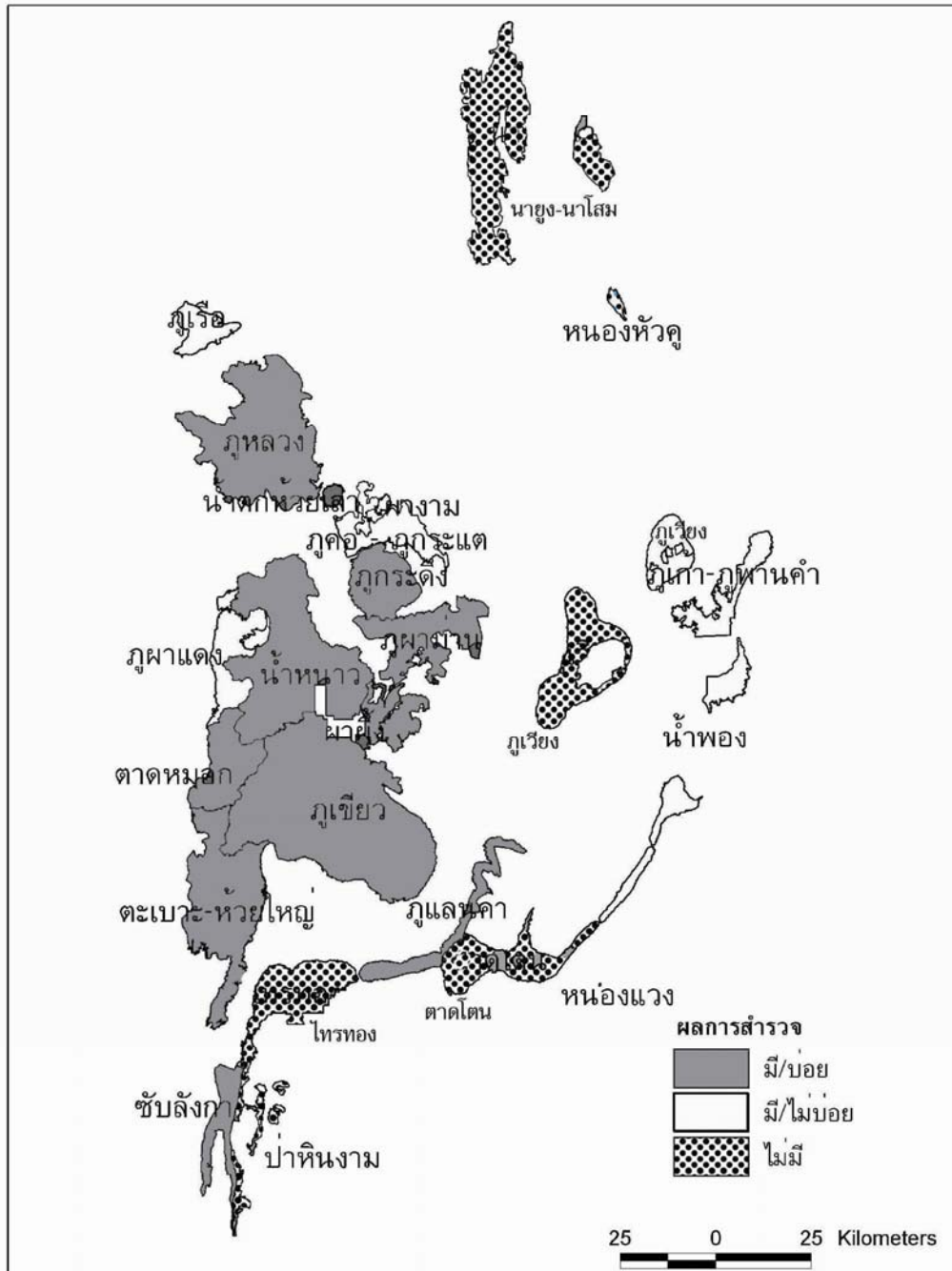
กลุ่มป่าที่ 4 แม่ปิง-อมก๋อย

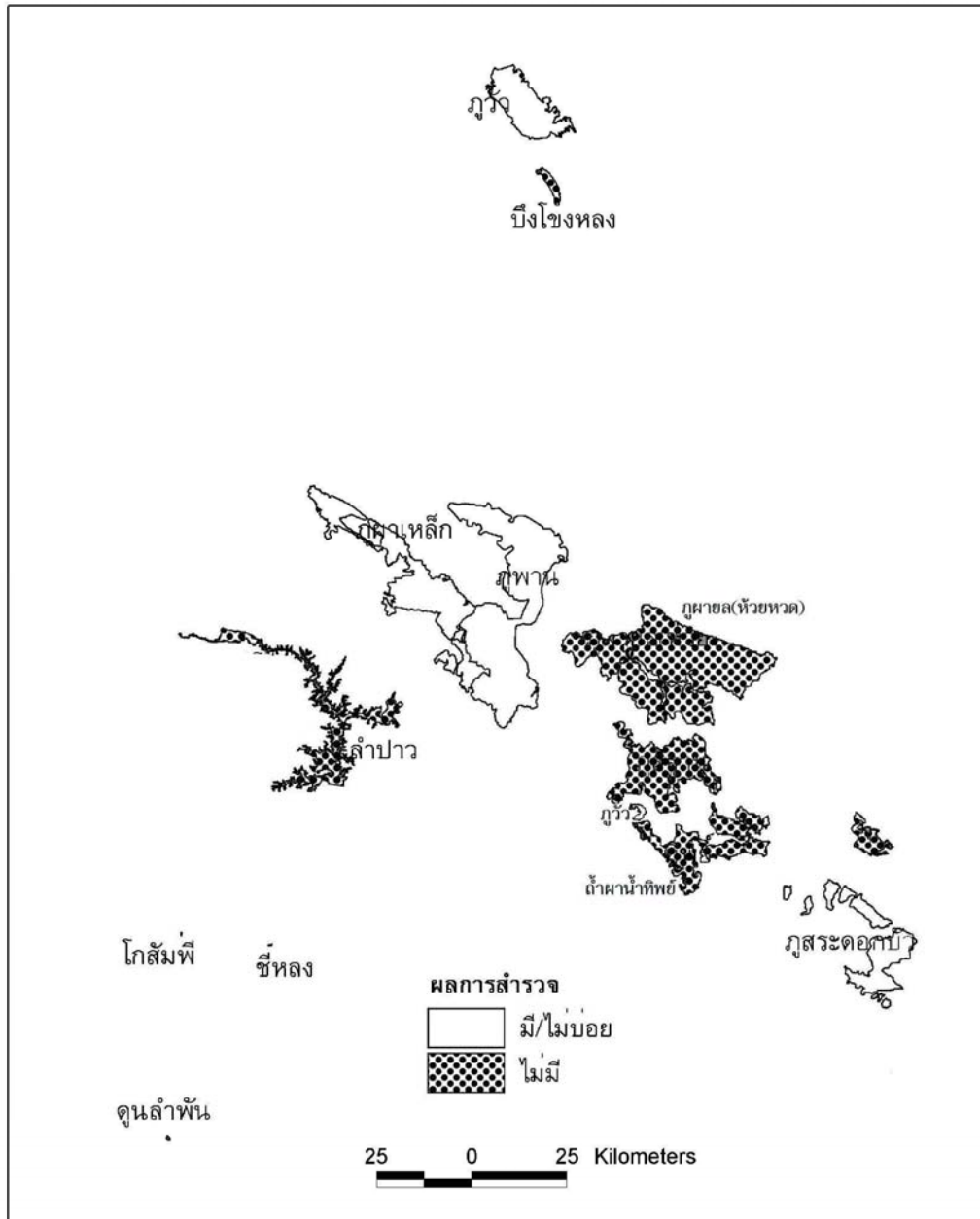
กลุ่มป่าที่ 5 ภูเมี่ยง-ภูทอง

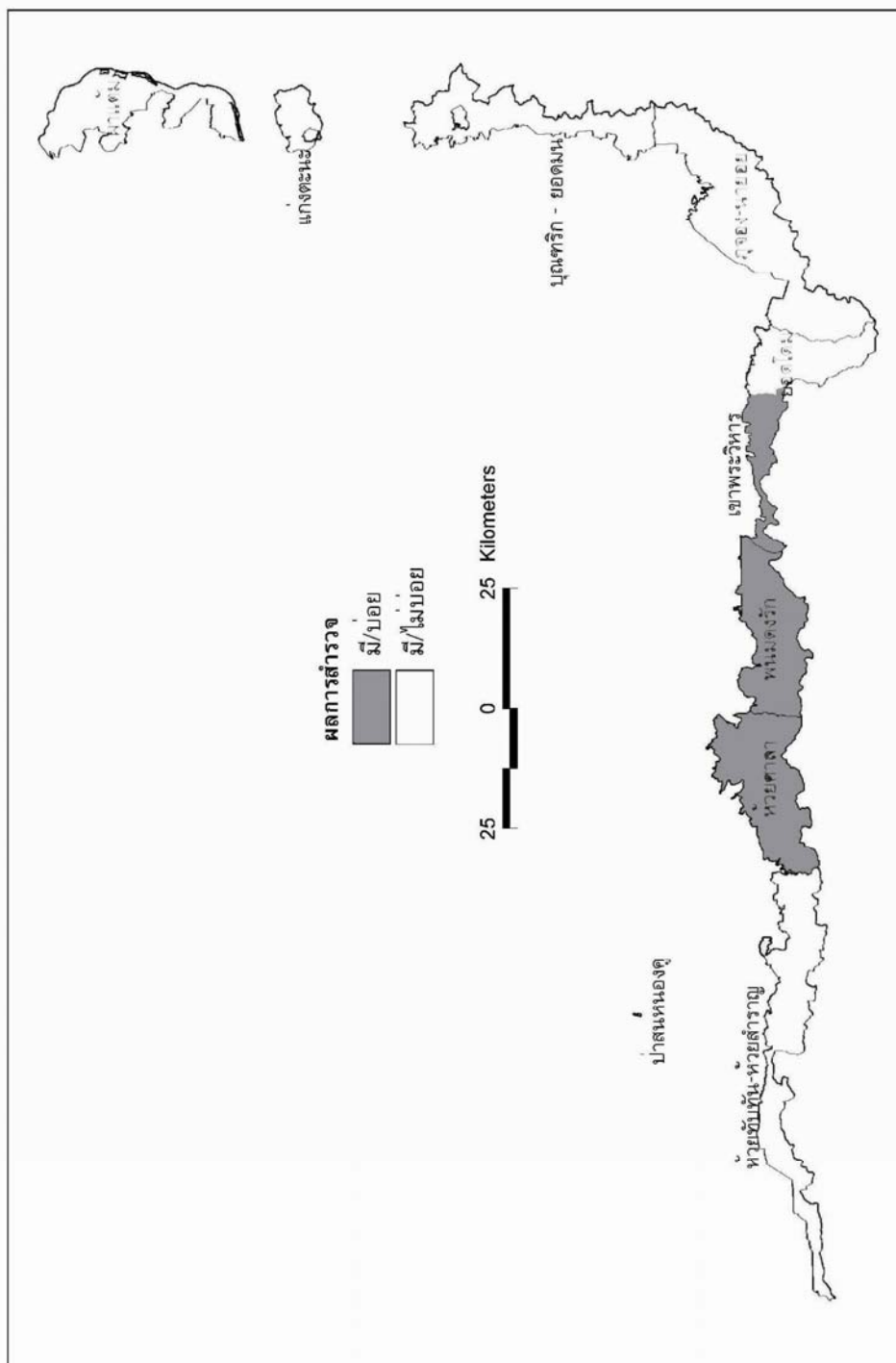
กลุ่มป่าที่ 6 ภูเขา-น้ำหนาว

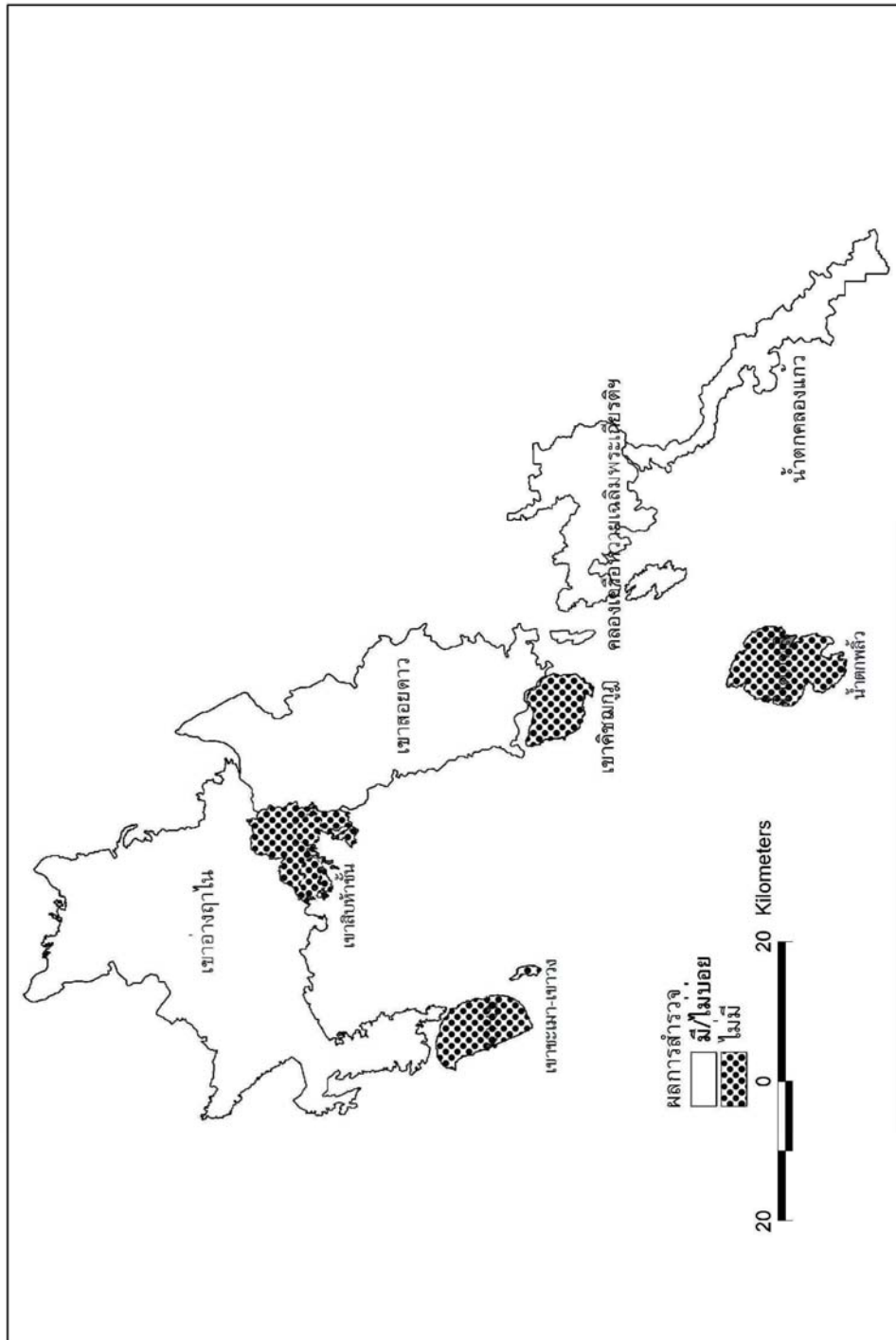
กลุ่มป่าที่ 7 ภูพาน

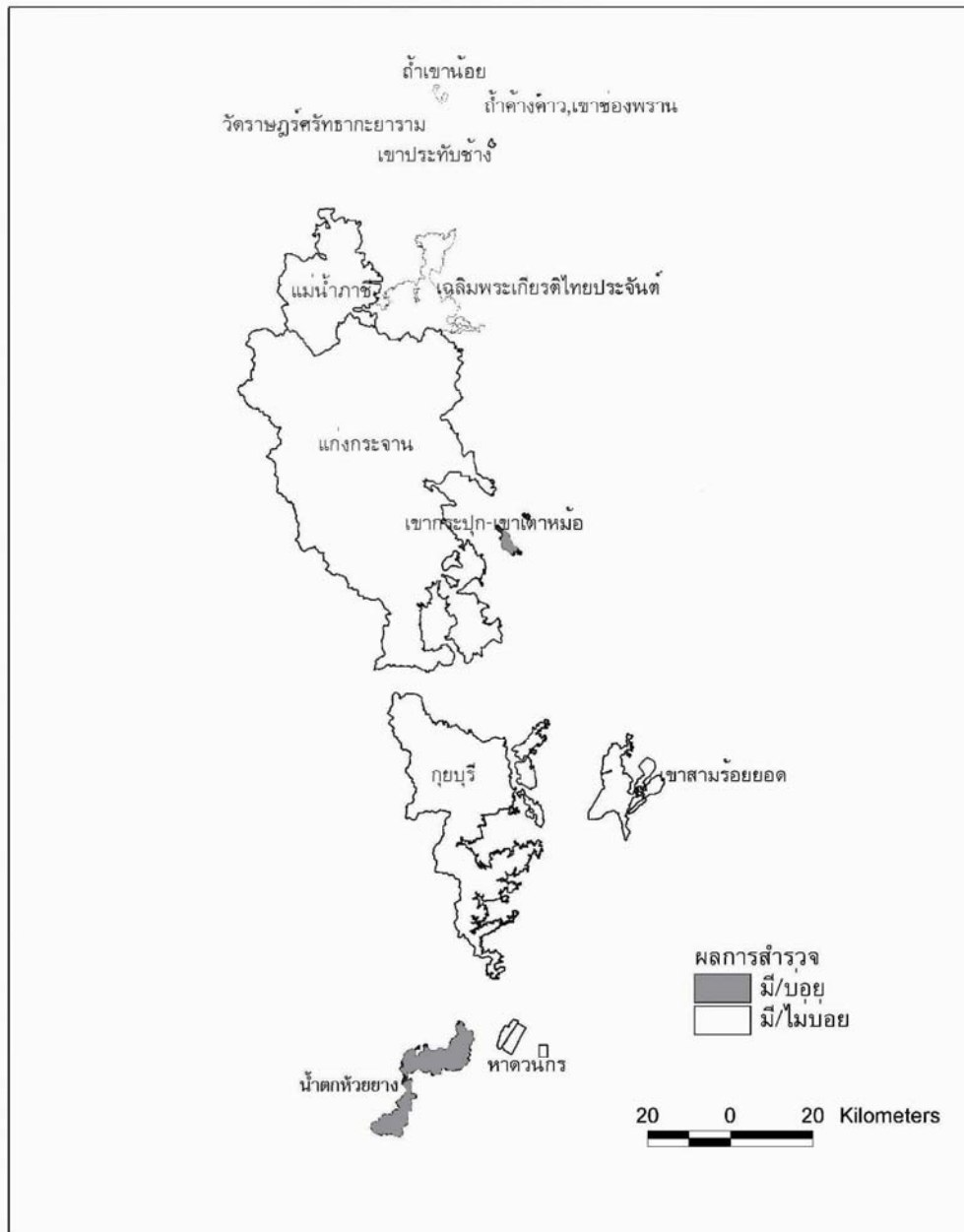
กลุ่มป่าที่ 8 พนมดงรัก-ผาแต้ม

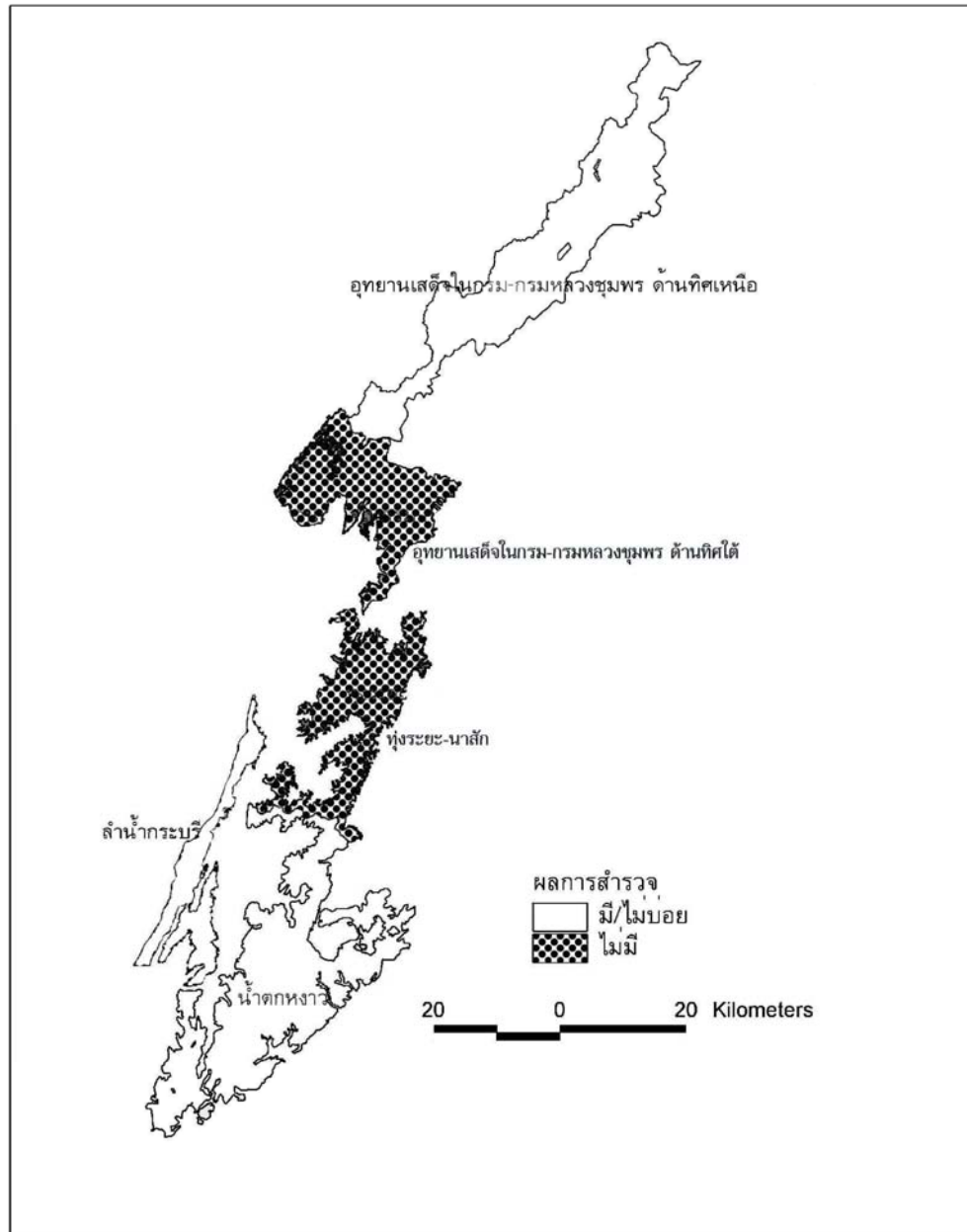
กลุ่มป่าที่ 10 ตะวันออก

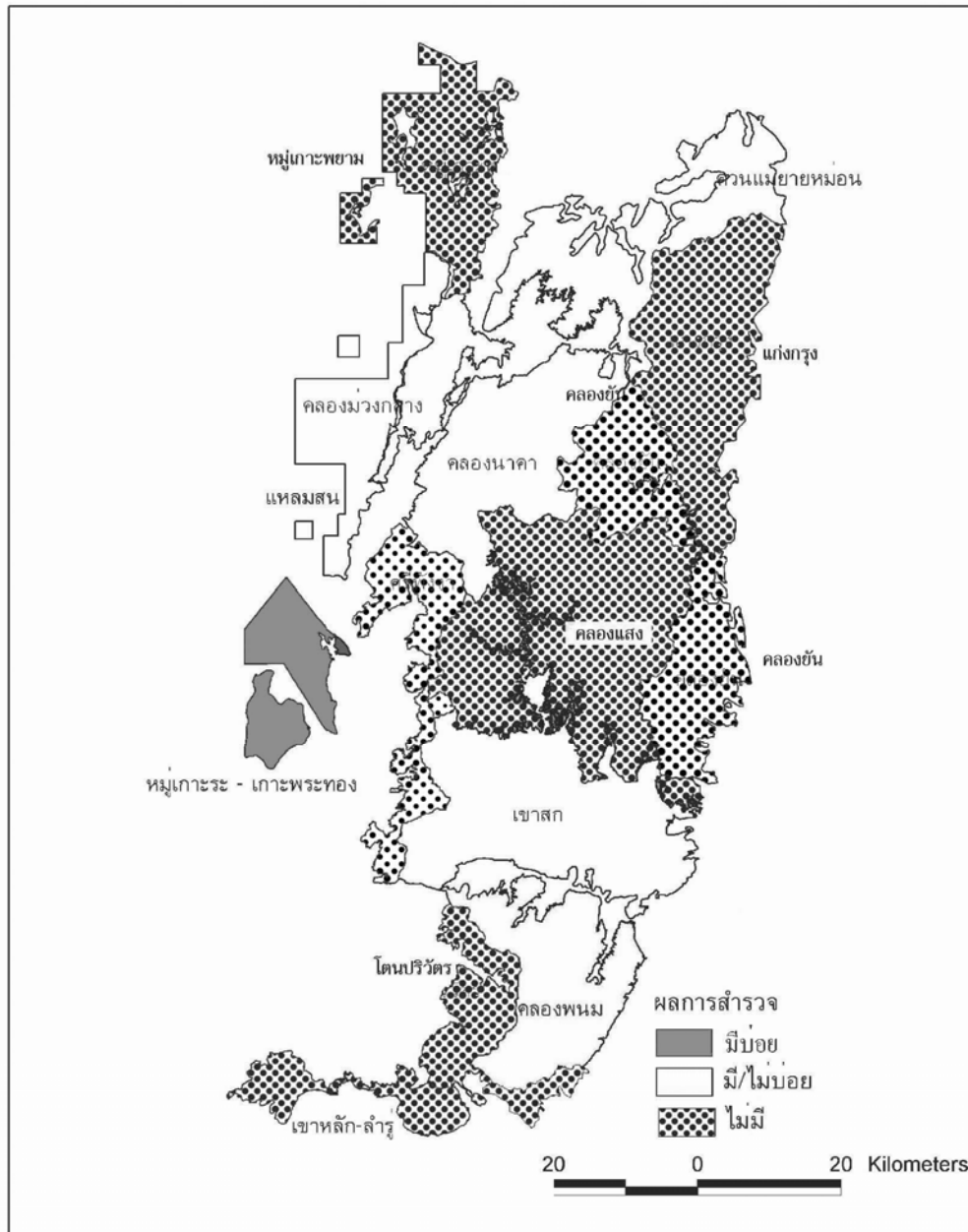
กลุ่มป่าที่ 12 แก่งกระจาน

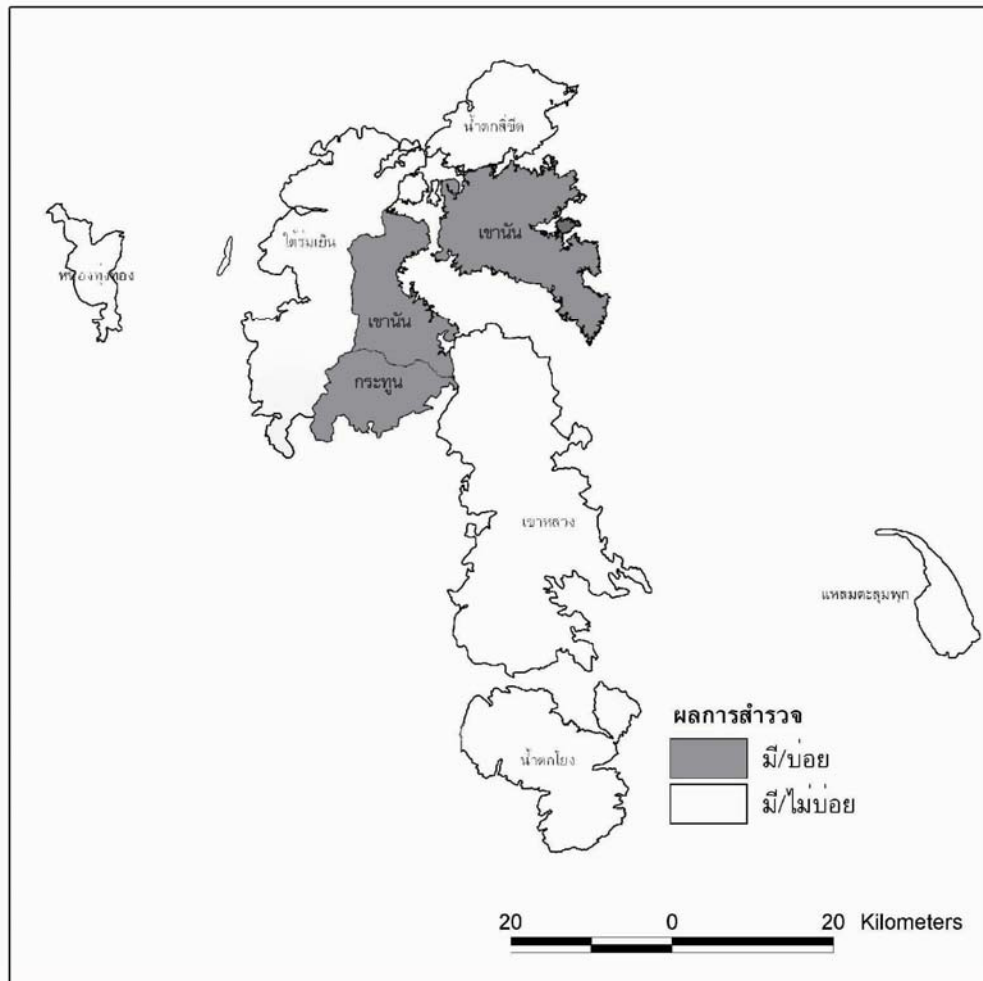
กลุ่มป่าที่ 13 ชุมพร

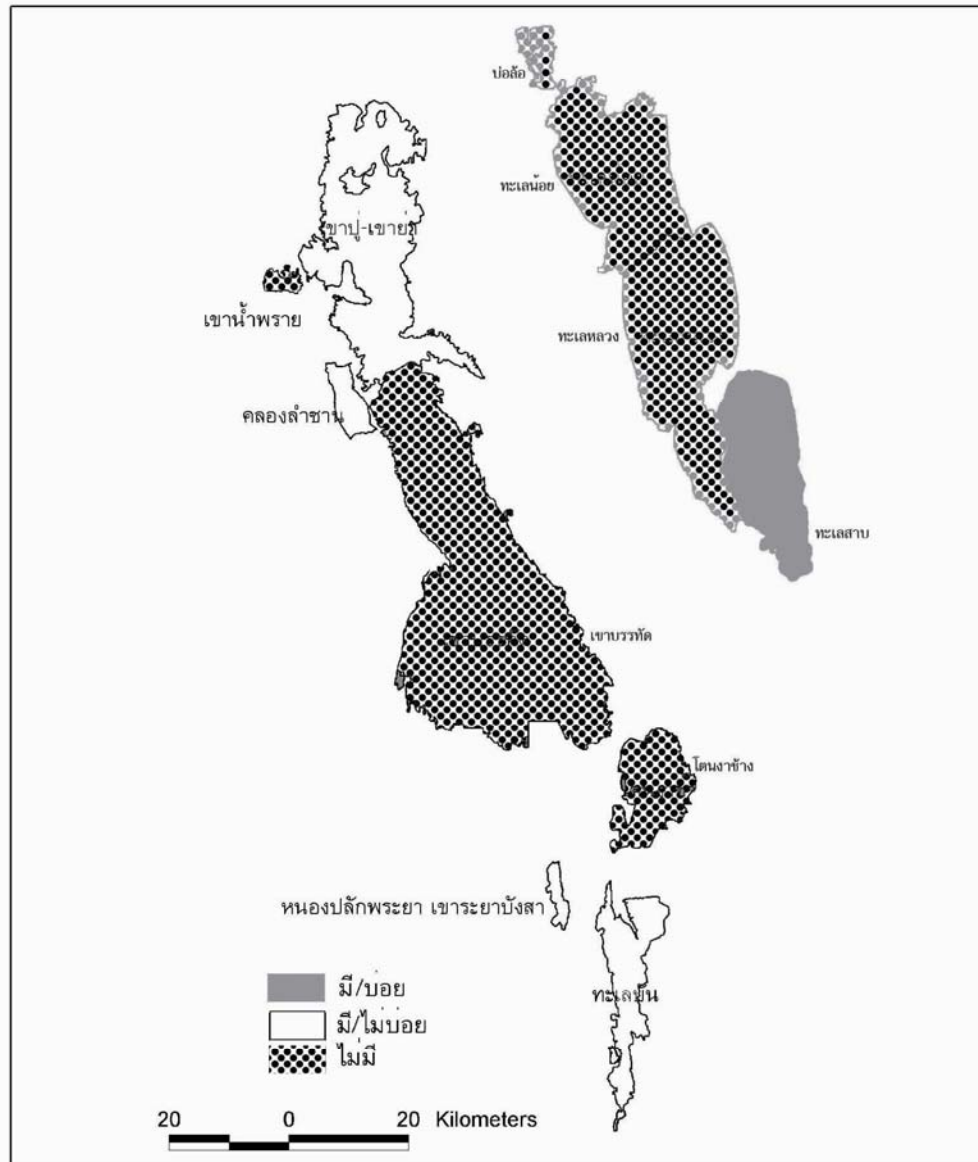
กลุ่มป่าที่ 14 คลองแสง-เขาสก

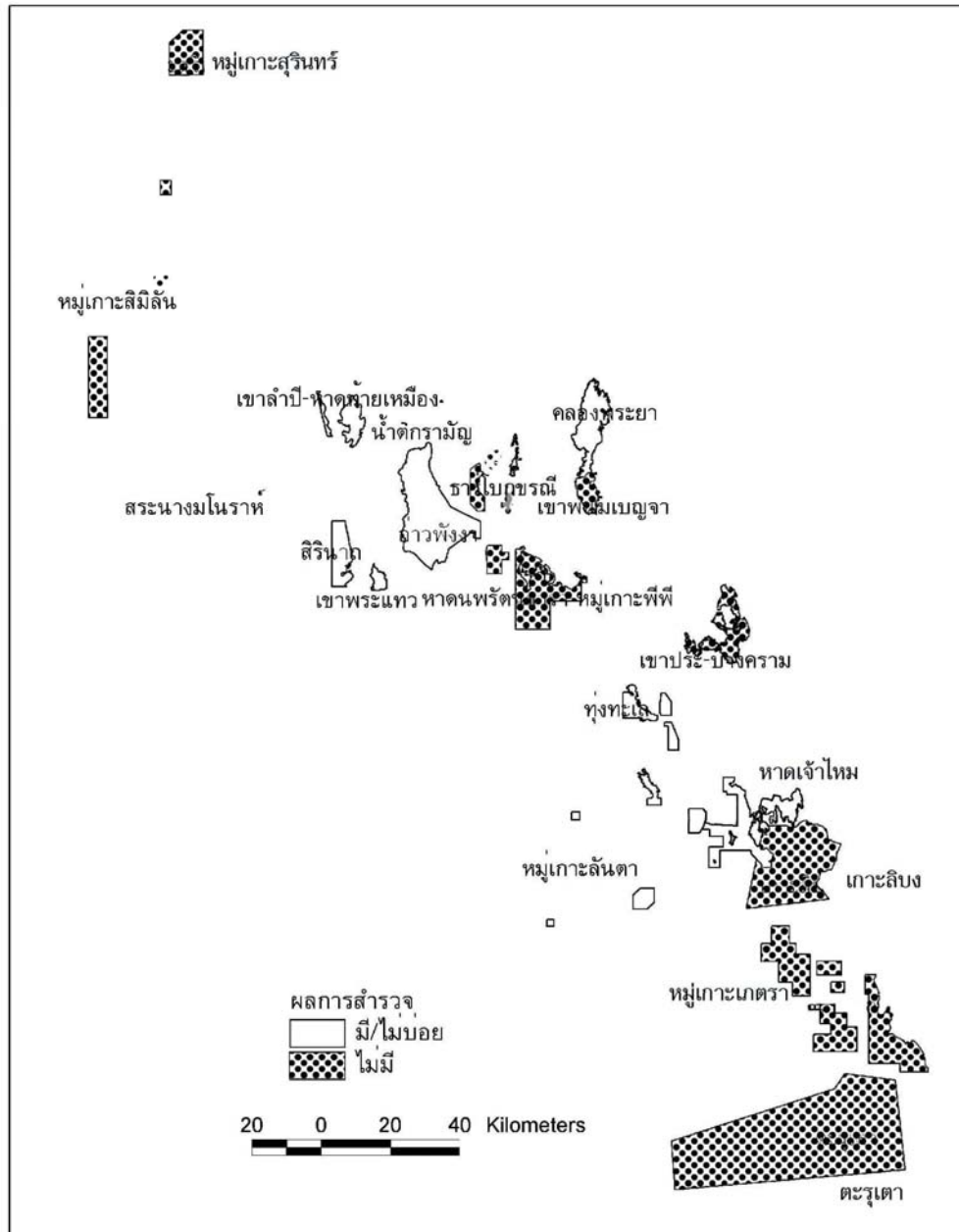
กลุ่มป่าที่ 15 เขาสลวง

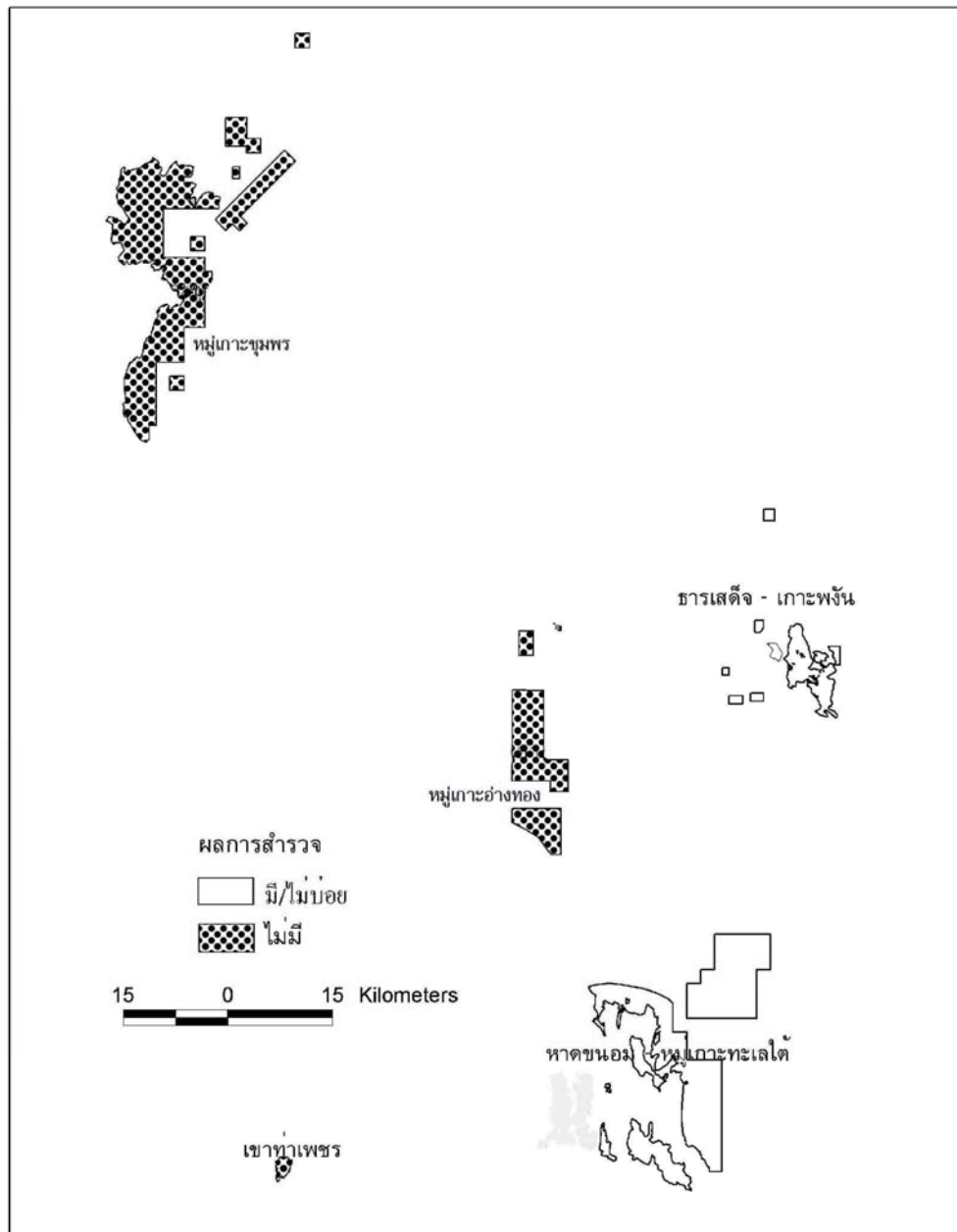
กลุ่มป่าที่ 16 เขาบรทัด

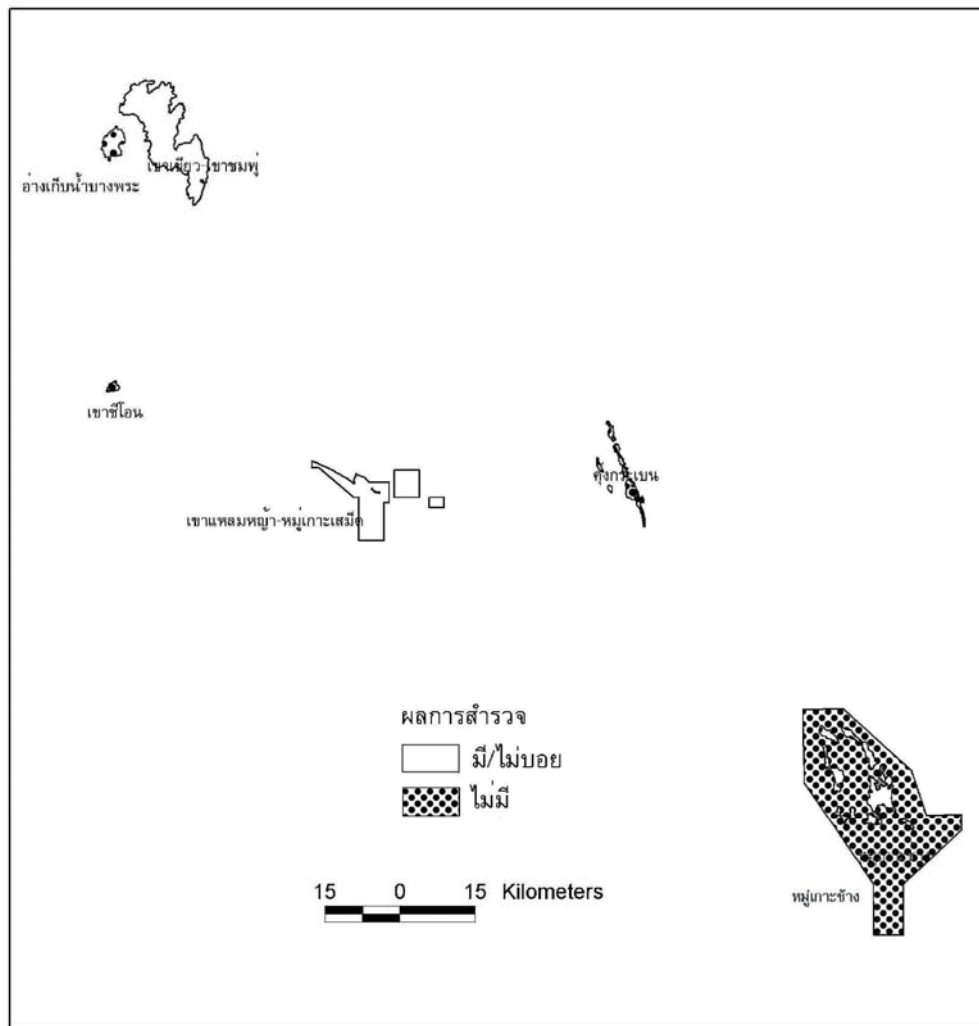
กลุ่มที่ 18 หมู่เกาะทะเลอันดามัน

กลุ่มที่ 19 หมู่เกาะอ่างทอง-อ่าวไทย

กลุ่มที่ 20 หมู่เกาะทะเลตะวันออก

วิจารณ์ผล

นกปรอดหัวโขน เป็นนกประจำถิ่น ในอดีตเป็นนกที่พบบ่อยและพบได้ทั่วประเทศไทย จาก Bird Guide of Thailand พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี 2517 กล่าวว่า นกพิชหลิว หรือนกปรอดหัวโขนเคราแดง เป็นนกประจำถิ่นที่พบได้ง่ายมาก (Very common resident) และพบได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ต่อมา จาก A Guide to the Birds of Thailand ปี 2534 กล่าวว่า นกปรอดหัวโขนเป็นนกประจำถิ่นที่พบได้บ่อย (Very common resident) พบได้ทั่วทุกภาคทั่วประเทศไทย ยกเว้นตอนกลางของภาคอีสาน และจากคู่มือดูนก หมอบุญส่ง เลอะกุล “นกเมืองไทย” ปี 2550 กล่าวว่า นกปรอดหัวโขนเป็นนกประจำถิ่น พบบ่อย แต่ภาคใต้ หายากมากและใกล้สูญพันธุ์จากการจับมาเลี้ยง ข้อมูลจากเอกสารทั้ง 3 เล่มข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในช่วงระยะเวลา 30 กว่าปี ประชากรของนกปรอดหัวโขนลดลงในหลายภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ ซึ่งเป็นภาคที่ตั้งเดิมเคยนิยมเลี้ยงนกปรอดหัวโขนไว้ดูเล่น และฟังเสียงร้องเพื่อความเพลิดเพลิน แต่ต่อมาเริ่มมีการนำนกปรอดหัวโขนมาเลี้ยงเพื่อการประกวดแข่งขัน ทั้งการแข่งขันรูปร่าง สีขน และการแข่งขันเสียงร้อง เพื่อชิงรางวัลมูลค่านับหมื่น นับแสนบาท ซึ่งการแข่งขันมิได้มีการจัดเฉพาะในภาคใต้ ปัจจุบันมีการแข่งขันเกือบทุกภาคและมีการจัดทุกสัปดาห์ทุกเดือนตลอดทั้งปี ส่งผลให้มีการเสาะหานกปรอดหัวโขนมาครอบครองมากขึ้น ทำให้นกชนิดนี้ในภาคใต้ลดลงอย่างชัดเจน หาดยากในธรรมชาติและยังส่งผลกระทบให้มีการล่าอย่างกว้างขวาง มีการจับนกจำนวนมากมาจากภาคอื่นๆ มีการลักลอบขนส่งนกผิดกฎหมายทั้งนกโตเต็มวัย และลูกนกจำนวนมากจากภาคต่างๆ โดยเฉพาะภาคเหนือลงมาสู่กรุงเทพมหานคร และสู่ภาคใต้ตลอดทั้งปี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สอดคล้องกับข้อมูลจากรายงานสรุปผลคดีการกระทำความผิดด้านสัตว์ป่า (นกปรอดหัวโขน) (ส่วนคุ้มครองสัตว์ป่า, 2552) พบว่า มีการจับกุมผู้ลักลอบขนย้ายนกปรอดหัวโขนผ่านทางหลวงและถูกจับกุมได้ตามด่านตรวจพญาหนะของสถานีตำรวจภูธรบ่อยครั้ง เช่น ที่ด่านตรวจพญาหนะพยุหะคีรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งหลักจากภาคเหนือสู่ภาคกลางได้ดำเนินคดีการครอบครองนกปรอดหัวโขนโดยไม่ได้รับอนุญาต จำนวน 6, 18 และ 13 ครั้ง ในปี 2548, 2549 และ 2550 คิดเป็นนกจำนวน 1,230, 1,079 และ 703 ตัว ตามลำดับ นกเหล่านี้ซึ่งจะมอบเข้าจากการขนส่ง เพราะต้องซุกซ่อนในพื้นจากการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ ต้องตายลงครั้งละมากๆ เมื่อถึงปลายทางจะถูกคัดแยกตามลักษณะและสภาพความแข็งแรงของนกเพื่อจำหน่ายในราคาต่างๆ กัน โดยราคาตั้งแต่ตัวละประมาณ 100 บาทขึ้นไป

จากการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจุบันประชากรของนกปรอดหัวโขนในธรรมชาติ กำลังถูกคุกคามอย่างมากจากการล่าของมนุษย์เพื่อนำไปครอบครองและใช้ประโยชน์ต่างๆ โดยมีขบวนการจัดประกวดแข่งขันเป็นตัวเร่งและเป็นแรงดึงดูดให้ผู้เลี้ยงมือใหม่ๆ เข้ามาสู่วงการมากขึ้น ส่งผลให้มีการล่านกป่ามากขึ้น โดยเฉพาะนกปรอดหัวโขนที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ เช่น ตามชายป่าและสวนผลไม้ในภาคเหนือ ซึ่งยังพบเห็นประชากรนกปรอดหัวโขนได้มากกว่าภาคอื่นๆ นกเหล่านี้จะถูกล่าอย่างง่ายตายโดยใช้ตาข่าย กรงต่อ หรือแม้แต่ล้วงลูกนกออกจากรัง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหัวหน้าหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่อนุรักษ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการตอบแบบสอบถาม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่หลายๆ ท่านได้กรุณาให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- จารุจินต์ นฤตะภักดิ์, กานต์ เลชะกุล และวัชรระ สงวนสมบัติ. 2550. คู่มือดูนก หมอบุญส่ง เลชะกุล. นกเมืองไทย. กรุงเทพฯ : คณะบุคคลนายแพทย์บุญส่ง
- มัลลิกา คณานุรักษ์. 2549. นกเขาขาว นกกรงหัวจุก. โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ.
- สมาพันธ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย. 2552. วารสารสมาพันธ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 2 ปี 2552.
- ส่วนคุ้มครองสัตว์ป่า. 2552. สรุปคดีการกระทำผิดด้านสัตว์ป่า (นกปรอดหัวโขน) ปี 2548-2552. สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (เอกสารโรเนียว).
- (non writer). (non year). Red whiskered Bulbul. (Cited 10 May 2011).
<http://en.wikipedia.org/wiki/Red-whiskered-Bulbul>.
- Birdlife International. 2011. Species factsheet: *Pycnonatus jocosus* (Cited 18 May 2011).
<http://www.birdlife.org>.
- Lekagul, B and Cronin Jr. E.W. 1974. Bird Guide of Thailand. Kurusapa Ladprao Press.
- Lekagul, B. and P.D. Round. 1991. A Guide to the Birds of Thailand. Satra Karm Bhaet Co.Ltd. Darnsutha Press.
-